

6. Мельник С. В. Концепція формування національної моделі соціального аудиту / С. В. Мельник, В. Д. Матросов, М. К. Гаврицька. – Режим доступу : <http://wwwk-lir.lg.ua/koncept.htm>.

7. Мешков В. Р. Социальный аудит в системе социального управления / В. Р. Мешков. – Режим доступа : wwks.ru.free_doc.2008/konferenc/meshkov.doc.

8. Полторадия В. А. Ревизия и контроль хозяйственной деятельности сельскохозяйственных предприятий / В. А. Полторадия. – К., 1967. – С. 25.

9. Стандарти аудиту / Новий переклад, підготовлений для Рахункової палати України Проектом TESIS “Аудит державних фінансів”. – К., 2003. – 48 с.

10. Фёдоров С. М. Французский опыт социального аудита / С. М. Фёдоров. – Режим доступа : <http://ispp.at.ua/publ/1-1-0-4>.

11. Perry G. L. The Public Private Distinction in Organization Theory: A Critique and Research Strategy / G. L. Perry, H. G. Rainey // *Academy of management Review*. – 1998. – № 13. – P. 182–201.

Надійшла до редколегії 16 02 2012 р.

УДК 35:330.5:338

А. В. КОСЕНКО

ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА У ФОРМУВАННІ РАЦІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ СУСПІЛЬНОГО ВІДТВОРЕННЯ

Досліджено роль інвестицій у формуванні раціональної структури суспільного відтворення та їх вплив на розвиток економіки країни.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційна діяльність, національна економіка, державне регулювання, суспільне відтворення.

In the article the role of investments in forming of rational structure of public recreation and their influence are investigational on development of economy of country.

Key words: innovative investment activity, national economy, government control, public recreation.

У розвинених країнах державна інвестиційна політика стимулює прийняття інвестиційних рішень і виконання інвестиційних проектів, які забезпечують розвиток техніко-технологічного бази національної економіки. Економічні зусилля в цьому напрямку є одним з важливих засобів успішного здійснення незалежної внутрішньої та зовнішньої політики. У цьому є загальноекономічне значення інвестицій і прийняття інвестиційних рішень [2].

Трансформаційні зміни, що відбуваються в економіці України, супроводжуються низкою негативних тенденцій, що притаманні країнам

постсоціалістичного простору. З одного боку, існує необхідність забезпечення подальшого економічного зростання інвестиційними ресурсами, досягнення стабільності суспільного розвитку на основі впровадження інноваційної моделі економічного розвитку. З іншого – потрібно розвивати складну систему відносин, пов'язаних з удосконаленням державного управління та місцевого самоврядування, виходячи з необхідності реалізації основної мети держави – забезпечення прав та свобод людей та досягнення гідного рівня життя, що неможливо здійснити без одночасного вирішення вказаних проблем. Реалізація стратегії соціально-економічного розвитку країни, її регіонів, галузей і окремих підприємств значною мірою залежить від інвестиційно-інноваційної політики, яку проводить держава, від сукупності методів регулювання процесів національного інвестування [5].

Одним з першочергових завдань стратегічного розвитку української держави є перехід на інноваційний шлях розвитку, який має ґрунтуватися на активній інвестиційній політиці та модернізації всієї економічної системи.

Слід наголосити на тому, що запровадження такої моделі неможливе без значних інвестицій, адже відомо, що інновації – це великі інвестиції. У цьому сенсі особливої актуальності набуває дослідження сучасних підходів, теорій і практичних проблем інвестиційної сфери; удосконалення понятійного апарату інвестування, визначення шляхів підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів і можливостей інтенсифікації інвестиційного процесу на базі впровадження нововведень.

Опрацювання проблематики удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в аспекті формування раціональної структури суспільного відтворення постійно знаходиться під активною увагою науковців В. Гейця, Б. Кваснюка, В. Тарасевича, С. Меншикова, Є. Ясіна та ін., проте ці питання потребують подальших досліджень.

Метою статті є дослідження інвестиційної складової у формуванні раціональної структури суспільного відтворення як основи економічного зростання країни.

В умовах структурної перебудови економіки України виключно важливого значення набуває активізація інвестиційної діяльності. Результати фундаментальних досліджень українських і зарубіжних учених однозначно свідчать про те, що процеси економічного зростання обумовлюються обсягами і темпами залучення інвестицій, їх структурою та якісними характеристиками.

У теорії інвестування використовуються досягнення та дані цілого ряду суміжних суспільних наук, що вивчають закономірності функціонування економічних систем та окремих складових соціально-економічного розвитку. Визначальну роль в обґрунтуванні ролі інвестицій відіграє політична економія яка визнана методологічною основою економічних наук. Так, багато науковців досліджують капітал як складову теорії суспільного відтворення.

У межах історії економічних вчень з'ясовується сутність конкретних економічних відносин, що існували на певних проміжках часу, з визначенням особливостей процесу інвестування різними економічними школами і напрямками. При цьому науковцями опрацьовувалася не стільки сутність інвестицій та процесу інвестування, скільки раціональність шляхів їх застосування з метою підвищення ефективності суспільного відтворення.

Особливого значення в сучасних умовах набуває роль державного управління у сфері інвестування як практичного, організуючого та регулюючого впливу держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її упорядкування, зберігання чи перетворення [7]. Тому актуальними є дослідження засобів реалізації державного впливу на процеси інвестування, особливості формування та функціонування механізмів державного управління.

У науці існує безліч визначень, які характеризують інвестиції. Це обумовлено тим, що поняття “інвестиції” є надто широким і містким, щоб можна було обмежитись його єдиним і вичерпним визначенням. Розвиток ринкового підходу до розуміння інвестицій обумовив їх розгляд в поєднанні ресурсів, укладень і віддачі вкладених коштів, а також включення до складу об’єктів інвестування будь-яких вкладень, які дають прибуток.

Можна сказати, що інвестиції є вкладенням капіталу в усіх його формах з метою забезпечення його зростання в майбутньому, отримання поточного доходу або вирішення певних соціальних завдань. Тобто інвестор відмовляється від задоволення своїх потреб у розрахунок на очікуване задоволення їх у майбутньому, але вже в більших розмірах [14].

Формування ефективної відтворювальної структури національної економіки вимагає використання частини національного доходу на розширення або покращання (модернізацію) основних та обігових фондів матеріального виробництва; на розширення та реконструкцію, оновлення житлового фонду, лікарень, навчальних закладів, об’єктів культури, спорту, науки; на розвиток “людського капіталу”; на інноваційну діяльність [11].

В українському законодавстві існує кілька визначень інвестиційної діяльності, які відносяться до різних правових актів. Як показав аналіз, у сучасному правовому полі України немає єдиного визначення інвестицій.

Згідно зі ст. 326. Господарського кодексу України, інвестиціями у сфері господарювання визнаються довгострокові вкладення різних видів майна, інтелектуальних цінностей і майнових прав в об’єкти господарської діяльності з метою одержання доходу (прибутку) або досягнення іншого соціального ефекту [1].

Трактування терміну “інвестиції” в законодавстві підкреслює доволі прагматичний підхід до потенційного інвестора з боку української держави. Зрозуміло, що досягнення соціального ефекту є основною з пріоритетних цілей державної економічної політики, однак для інвестора чи не єдиною метою його діяльності є отримання прибутку. Цей факт необхідно чітко усвідомлювати на всіх владних рівнях, оскільки від цього значною мірою залежить формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні.

Інвестиції у процесі суспільного відтворення (як системи виробництва, розподілу обміну та кінцевого споживання) найбільш вагому роль відіграють на першій стадії руху сукупного суспільного продукту – стадії виробництва. В економічній літературі вони визначаються як “...сукупність витрат, що реалізуються у формі довгострокових вкладень капіталу в промисловість, сільське господарство, транспорт та інші галузі господарства”. Процес створення та використання інвестиційних ресурсів визначається як інвестування, тобто “...вкладання інвестором інвестицій в що-небудь” [11].

Наукові положення макроекономіки [5] сприяють розумінню необхідності постійної структурної перебудови економіки, що забезпечує формування раціонального варіанту пропорцій у системі суспільного відтворення. Економічною основою інвестиційного процесу в країні є національний дохід, у межах якого фонд нагромадження є джерелом інвестиційних ресурсів для суб'єктів господарювання. Інші джерела надходження інвестицій пов'язані з функціонуванням грошово-кредитної системи держави. Структуру інвестицій можна відобразити як схему (рисунок).

Рисунок. Структура інвестицій

Існують різноманітні шляхи покращання структури інвестицій. Серед них першочергове значення мають такі:

- удосконалення відтворювальної структури інвестицій (підвищення частки капітальних вкладень у технічне переозброєння і реконструкцію діючих виробничих потужностей при зниженні частки створення нових);
- покращання технологічної структури створення нових виробничих потужностей (залежно від виду робіт і затрат на створення й удосконалення основних фондів);
- підвищення ролі інтелектуального продукту у формуванні матеріально-речової структури сукупного суспільного продукту (розширення частки наукомістких галузей та сфер діяльності);
- покращання ефективності капітальних вкладень шляхом впровадження результатів науково-технологічного прогресу [11].

Інвестиції виконують важливу структуроутворювальну функцію в процесі формування оптимальної структури національної економіки. Майбутня структура

економіки країни залежить від того, в які сфери, галузі або види виробництва спрямовуються реальні, фінансові та інтелектуальні інвестиції.

Для досягнення стабільного економічного зростання інвестиційні ресурси повинні бути спрямовані в ті галузі та види виробництва, які забезпечують максимальний економічний ефект і підвищення конкурентоспроможності економіки.

На макrorівні інвестиції є основою для розвитку національної економіки. Ефективність суспільного виробництва зростає завдяки впливу таких факторів як відновлення основних виробничих фондів підприємств і невиробничої сфери; збалансованого розвитку всіх галузей економіки; прискорення науково-технічного прогресу; забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції; створення необхідної сировинної бази; нарощування економічного потенціалу країни; зниження витрат виробництва; розширення і поліпшення структури експорту; вирішення соціальних проблем та забезпечення структурних змін в економіці країни. Інвестиції на мікрорівні необхідні для досягнення таких цілей як збільшення та розширення сфери діяльності; поліпшення якості продукції; зниження собівартості виробництва й реалізації продукції; модернізації та підвищення технічного рівня виробництва; забезпечення конкурентоспроможності підприємства тощо.

Отже, інвестиції необхідні для забезпечення нормального функціонування всієї економіки країни та окремих підприємств у майбутньому, для стабільного фінансового стану та одержання прибутку. У сукупності це визначає роль і значення інвестицій на макро- та мікрорівні як ключового фактора розвитку економічної системи. Слід зазначити, що в умовах виходу вітчизняної економіки з кризи та переходу до стадії економічного зростання великого значення набула інвестиційна діяльність: інвестиції потрібні підприємствам і організаціям для переходу до нормальної господарської діяльності, для переозброєння виробництва, підвищення якості продукції, послуг та ін. На даний момент маємо ситуацію, коли внутрішніх джерел формування інвестицій не вистачає для забезпечення нормального економічного розвитку української економіки, що дає іноземним інвесторам можливість фінансувати вітчизняну економіку [6].

Стосовно розвитку основних груп галузей, що визначають структуру нефінансових корпорацій, то регулювання інвестиційної діяльності також пов'язано зі швидкістю обігу капіталу та рентабельністю окремих галузей. Найбільш прибутковими і високорентабельними галузями, з швидким обігом капіталу є галузі І групи – ті, що пов'язані з видобуванням ресурсів. Проте елементи державного впливу повинні бути спрямовані саме на розвиток другої групи галузей (пов'язаних з виробництвом готової продукції), та, особливо, третьої (сферою послуг). Результатом цього впливу повинна стати інноваційно-інвестиційна модель розвитку галузевої структури економіки країни. Збалансований, рівномірний розвиток економічних районів, регіонів та інших територіальних утворень – це основа стабілізації та поступального економічного зростання [11].

Інвестиції у процесі розширеного відтворення виконують три головні функції: по-перше, інвестиційні ресурси забезпечують економічне зростання та якісне

оновлення основних фондів на принципово новій, конкурентоспроможній основі як на рівні як окремого підприємства, так і національної економіки в цілому; по-друге, за рахунок інвестиційних ресурсів здійснюються прогресивні структурні зміни в суспільному виробництві, які зачіпають найважливіші макроекономічні пропорції; по-третє, за допомогою інвестицій реалізуються досягнення науково-технічного прогресу і здійснюється підвищення на цій основі ефективності виробництва як на мікро-, мезо-, так і на макрорівні. Серед цих функцій істотне значення має оптимізація найважливішої макроекономічної пропорції – співвідношення нагромадження і споживання. Від неї залежать темпи зростання виробництва, рівень споживання населення і ефективність суспільного відтворення [13].

Головна роль інвестицій у національному і світовому виробництві визначається рядом моментів. Утілюючись в елементи реального капіталу, вони формують матеріальну основу суспільного виробництва і створюють передумови для розширеного відтворення. Інвестиційний механізм як інструмент реалізації інновацій забезпечує впровадження у виробництво новітніх досягнень науково-технічного прогресу і служить джерелом підвищення ефективності виробництва й економічного зростання. Інвестиції визначають основні макроекономічні пропорції в національній економіці – співвідношення між нагромадженням і споживанням, між промисловістю і сферою послуг, між окремими галузями і секторами тощо. Головна роль інвестицій у суспільному виробництві є головним доказом на користь того, що ефективно діючий інвестиційний механізм сприяє вирішенню проблем макроекономічної стабілізації, структурної перебудови, спроможний вивести національну економіку на шлях стабільного економічного зростання.

Усі завдання інвестиційної діяльності пов'язані між собою. Так, забезпечення високих темпів розвитку економіки може бути досягнуте за рахунок прискорення реалізації інвестиційних програм, передбачених на тому або іншому етапі її розвитку. У свою чергу, максимізація прибутків від інвестицій, як правило, супроводжується значним підвищенням рівня інвестиційних ризиків, отже, ці показники повинні бути оптимальними між собою. Мінімізація інвестиційних ризиків є одночасно найважливішою умовою забезпечення фінансової стійкості й платоспроможності.

Не менш важливим є визначення джерел і засобів формування інвестиційних ресурсів у сучасних умовах. Якщо розглядати національну економічну систему загалом, то джерелами інвестиційних вкладень виступають фонд заміщення у вигляді амортизаційних відрахувань та фонд накопичення як частина національного доходу.

На рівні суб'єкта економічної діяльності інвестиції можуть здійснюватися за рахунок:

- власних фінансових ресурсів інвесторів (прибутки, амортизація, грошові накопичення, заощадження громадян, юридичних осіб тощо);
- залучених ресурсів (пайові вклади, а також кошти, отримані від продажу акцій та облігацій);
- бюджетні інвестиційні асигнування;
- позикові фінансові ресурси (банківські та бюджетні кредити, облігаційні займи) [11].

Згідно з положеннями кейнсіанської теорії, джерелами інвестування поряд з поточними заощадженнями виступають і готівкові заощадження населення (домогосподарств) та кредитних установ, що збільшують пропозицію грошей. Причому незалежно від того, що "...загальна сума заощаджень є сукупним результатом дій великої кількості окремих споживачів, а величина інвестицій – сукупним результатом дій індивідуальних підприємців, ці дві величини повинні бути рівними між собою, оскільки кожна з них дорівнює перевищенню доходів над споживанням" [4].

Для послаблення впливу недостатнього рівня сукупного попиту, що призводить до проявів макроекономічної нестабільності, Д. Кейнс виступає за активну інвестиційну політику: "...заходи держави є тут як фактор, що врівноважує та має за мету забезпечення такого росту капітальних вкладень, що наближення до точки насичення проходило б темпами, що не спричиняють значного навантаження на життєвий рівень сучасного покоління" [Там же].

Основні положення економічної теорії дають змогу з'ясувати суть інвестицій як економічної категорії, їх функціональну роль в економічних системах, визначити зв'язок та вплив інвестицій на задоволення потреб та реалізацією економічних інтересів суб'єктів господарювання. Крім того, економічна теорія визначає об'єктивні потреби в дослідженні проблем реалізації відносин власності, ринкового та безпосередньо суспільного регулювання діяльності суб'єктів та учасників інвестування.

В умовах ринкової економіки процес інвестування є вільним і протікає, здебільшого, під дією механізму ринкової саморегуляції. Без формування елементів активної державної політики у цій сфері можливим є виникнення негативних, кризових аспектів розвитку.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV : станом на 05.03.2009 р. – К. : Парлам. вид-во, 2009. – № 30. – С. 416.
2. *Дегтяр А. О.* Фінансовий лізинг як механізм інвестування аграрного виробництва : [монографія] / А. О. Дегтяр, М. А. Латинін, В. О. Галушко. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2009. – 199 с.
3. Історія економічних вчень : [навч. посіб.] / П. І. Юхименко, П. М. Леоненко. – К. : Знання-Прес, 2002. – 514 с.
4. *Кейнс Дж. М.* Общая теория занятости, процента и денег / Дж. М. Кейнс. – Режим доступу : <http://ek-lit.aqava.ru>.
5. *Колісник М. М.* Механізми удосконалення регіонального управління інвестиційною діяльністю : дис. ... к. держ. упр. : спец. 25.00.02 / М. М. Колісник. – Х., 2005. – 193 с.
6. *Кугаткіна О. Ю.* Прямє іноземне інвестування в стратегії економічного зростання України : дис. ... к. е. н. : спец. 08.00.02 / О. Ю. Кугаткіна. – К., 2008. – 205 с.
7. *Марущак В. П.* Державне управління і функції управління / В. П. Марущак // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2006. – № 1 (27). – С. 99–109.

8. *Меньшиков С. М.* Анатомия российского капитализма / С. М. Меньшиков. – М., 2004. – 432 с.
9. *Основи економічної теорії : політекономічний аспект : підручник / Г. Н. Климко, В. П. Нестеренко, Л. О. Каніщенко [та ін.] ; за ред. Г. Н. Климка, В. П. Нестеренка.* – К. : Вища шк. ; Знання. – 1997. – 290 с.
10. *Роль держави у довгостроковому економічному зростанні / за ред. Б. Є. Кваснюка.* – К., 2003. – 424 с.
11. *Скірка Н. Я.* Стимулювання інвестиційної діяльності як чинник оптимізації структури економіки країни: теоретичні та практичні аспекти / Н. Я. Скірка. – Львів : Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – С. 205–214.
12. *Теорії інвестицій : [навч. посіб.] / Н. О. Татаренко, А. М. Поручник.* – К. : КНЕУ, 2000. – 160 с.
13. *Федоренко В. Г.* Інвестиції та економіка України / В. Г. Федоренко // *Економіка України.* – 2007. – № 5. – С. 12–16.
14. *Яковца Ю. В.* Инвестиционный бизнес : [учеб. пособ.] / под ред. Ю. В. Яковца. – М. : РАГС, 2002. – 342 с.

Надійшла до редколегії 18.04.2012 р.

УДК 351:338

А. А. КОРОТИЧ

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проаналізовано сучасний стан інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні, з'ясовано пріоритетні напрями інноваційної діяльності та джерела її фінансування, а також визначено методи державного регулювання цих процесів.

Ключові слова: державне регулювання, інвестиційно-інноваційна діяльність.

This paper analyzes the current state of investment and innovation activity in Ukraine, defines priority directions of innovation and sources of financing, and defined methods of state regulation of these processes.

Key words: government regulation, investment and innovation.

Досвід розвинених країн світу доводить, що їхній значний економічний успіх досягається лише за умов запровадження ефективної державної політики у сфері інвестиційно-інноваційної діяльності, тому, бажаючи бути гідним партнером у Європейському співтоваристві, Україна має приділити значну увагу використанню перспективних інвестиційних та інноваційних програм соціально-економічного розвитку.

Створення в Україні сучасної системи державного регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності дозволить вийти на новий технологічний рівень, підвищити